

คำนำสำนักพิมพ์

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ราชินีผู้งดงามทั้งรูปโฉมและจริยวัตร พระองค์ถือเป็นนางแก้วคู่แผ่นดินมาตั้งแต่ยังเยาว์ชันษา กาลเวลาผ่านไปเนิ่นนานหลายสิบปีจวบจนปัจจุบัน ก็ยังคงเป็นมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทย

เรื่องราวชีวิตของพระองค์ท่านนั้นล้นเกล้าสนใจ ตั้งแต่ถือกำเนิดขึ้นเป็นหม่อมราชวงศ์ ได้รับการศึกษาอย่างดีในประเทศไทย ฉายแวວความเป็นนักเปียโนจนมีความฝันจะเป็นศิลปินที่แสดงในงานคอนเสิร์ต แต่ต่อมาต้องตามบิดาซึ่งเป็นทูตไปอยู่ต่างประเทศ จนในที่สุดชีวิตของหม่อมราชวงศ์หญิงผู้นี้ก็เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง เมื่อได้พบรักกับกษัตริย์หนุ่ม ซึ่งคือพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ แห่งราชวงศ์จักรีนั่นเอง

ทั้งสองพระองค์ได้กลายเป็น “พระคู่ขวัญ” ที่เกี่ยวพันกัน
ในด้านต่างๆ ทั้งได้แผ่แผ่ความรักและความหวังดีสู่ประชาชนใน
ผืนแผ่นดินสยาม

สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์

ค ำ น ำ ผู้ เชี ย น

“การที่ข้าพเจ้ามีกำลังใจกำลังกายปฏิบัติหน้าที่รับใช้บ้านเมือง ก็ด้วยนึกถึงคำของพ่อที่สั่งสอนไว้ตั้งแต่เด็ก และเมื่อแต่งงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงสอนตลอดมาว่า แผ่นดินนี้มีบุญคุณแก่ชีวิตพวกเรามากมายนัก เพราะฉะนั้นชีวิตที่เกิดมายุ่ให้ว่างเปล่า จงคอยตอบแทนให้รู้สึกเสมอว่า เป็นหนี้บุญคุณ”

จากพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ดังกล่าว เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงพระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ ที่พระมหากษัตริย์ไทยตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ทรงมีต่อแผ่นดินและปวงพสกนิกรชาวไทยมากมายเกินพรรณนา

หนังสือที่ท่านถืออยู่ในมือนี้ ผู้เขียนมิได้มุ่งหวังจะให้ เป็นเพียงสิ่งที่รวบรวมพระราชประวัติในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเท่านั้น แต่ผู้เขียนยังมุ่งถ่ายทอดเรื่องราวบางส่วน อันเป็นประวัติศาสตร์น่ารู้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องราว “ความรัก” และความผูกพันของ “พระคู่ขวัญ” ทั้งสองพระองค์ ที่นอกจากจะทรงเป็นแบบอย่างให้เห็นถึงครรลองความรักอันงดงาม ที่ชายหญิงต่างดำเนินชีวิตไปตามวิถีทางอันเหมาะสมและดีงามตามหน้าที่แห่งตนแล้ว ทั้งสองพระองค์ยังส่งเสริมเกื้อหนุนกัน ในพระราชกรณียกิจต่างๆ และทรงแผ่แผ่ความรักความปรารถนาดี มาสู่ปวงชนทั่วทั้งผืนแผ่นดินไทย เป็นที่ประจักษ์แก่คนทั้งโลก ตราบถึงปัจจุบัน

ผู้เขียนขอใช้หนังสือเล่มนี้ แทนเครื่องสักการะที่แสดงถึงความจงรักภักดีอย่างสูงสุด ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เพื่อน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ของพระผู้ทรงเป็นศูนย์รวมดวงใจของชาวไทยทั้งสองพระองค์นี้

สุวิสุทธิ

สารบัญ

ปฐมบท	๑๑
ภาค ๑ พระราชประวัติ	๑๕
• แรกกำเนิด “ผู้เป็นศรีแห่งกิตติยากร”	๑๖
• เยาว์วัยในวิกฤติความเปลี่ยนแปลง	๑๙
• แผ่นดินใหม่	๒๕
• “มหารานีน้อย” กับ “คำทำนาย” ของ “แขกเลี้ยงวัว”	๒๙
• เติบโต...ภายใต้วิถี “ชาตินิยม”	๓๔
• เข้มแข็งและงดงาม...ท่ามกลาง “สงครามมหาเอเชียบูรพา”	๓๘
• ความฝันในวัยเยาว์	๔๐
• การเมืองหลังสงคราม	๔๔
• รอยยิ้มของชาวสยาม	๔๘
• วันวิปโยค...หัวใจที่หลุดลอย... และการรอคอยที่แสนยาวนาน	๕๓

• ดอกไม้งามที่แย้มบานในกรุงปารีส	๖๐
• ข้าวดีของคนไทยในกรุงปารีส	๖๖
• แรกสบเนตร “สาวน้อยหน้าอ”	๗๐
• ดอกรักที่เริ่มผลิบาน	๗๕
• ความลับ...ในพระราชหฤทัย	๗๘
• การเมืองไทย...กับความห่วงใย ของพระเจ้าแผ่นดิน	๘๑
• อุบัติเหตุ และหัวใจของแม่!	๘๕
• พระเนตรขวาของในหลวง	๘๙
• ภาพถ่ายใบแรก ความในพระราชหฤทัย ที่ถูกเผย	๙๓
• ครรลองความรัก	๙๘
• ค่าคืนแสนหวาน...พระราชพิธี “ทรงหมั้น”	๑๐๓
• “She is my smile.” ...โคมงามแห่งสยามประเทศ	๑๐๘
• วันขึ้นคืนสุข	๑๒๑
• พระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ	๑๒๖
• พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส	๑๒๘
• พระราชพิธีบรมราชาภิเษก	๑๓๖
• สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	๑๔๒

ภาค ๒ พระราชกรณียกิจแห่ง **๑๔๕**
“สมเด็จพระบรมราชินีนาถ”

- “ทรงอันนีมุน” ๑๔๗
- วังไกลกังวล... “บ้านแห่งรัก” ๑๕๐
- นล่องพระองค์ ๑๕๓
- พระฉายาลักษณ์...แห่งรัก ๑๕๘

ภาค ๓ พระราชกรณียกิจแห่ง **๑๖๑**
“สมเด็จพระราชมารดา”

- พระราชโอรส-พระราชธิดา ๑๖๓
- “ฉันรักที่จะเป็นแม่มากที่สุด” ๑๖๖
- ทรงปลุกฝังพระอุปนิสัย “รักการอ่าน” ๑๖๙
- การอบรมพระราชโอรสและพระราชธิดา ๑๗๓

ภาค ๔ พระราชกรณียกิจแห่ง **๑๗๙**
“แม่ของแผ่นดิน”

- โครงการส่งเสริมศิลปาชีพ ๑๘๑
- โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ๑๘๗
- โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูเขาเขียว ๑๙๐
- โครงการฟาร์มตัวอย่าง ๑๙๓

• โครงการด้านการศึกษา	๑๙๕
• โครงการด้านการเกษตรและชลประทาน	๑๙๘
• มุลินิสายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์	๒๐๐
• โครงการด้านการสาธารณสุข	๒๐๓
• โครงการเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ	๒๐๕

ภาค ๕ ประมวลพระราชดำรัสแห่งความจงรักภักดี ๒๑๑

บทส่งท้าย ๒๒๑

ป ฐ ม บ ท

พุทธศักราช ๒๔๗๕...

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของสยามประเทศ

เข้ามิดของวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕...

ขณะที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๗ แห่งราชวงศ์จักรี เสด็จไปประทับที่พระราชวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้เกิดเหตุการณ์ปฏิวัติครั้งใหญ่ที่ต้องจดจารไว้ในหน้าประวัติศาสตร์ไทย เมื่อ “คณะราษฎร” นำโดย พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเป็นผลสำเร็จ และประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศสยาม จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบประชาธิปไตย

กล่าวได้ว่า เหตุการณ์ปฏิวัติของคณะราษฎรในครั้งนั้น เป็นไปโดยละมุนละม่อม ประกอบกับด้วยพระมหากุณานิคคุณของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงเห็นแก่ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และความสุขของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าการดำรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจของพระองค์ ทำให้ทรงยอมรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวโดยมิได้ทรงต่อต้านหรือคิดตอบโต้คณะราษฎรด้วยการใช้กำลังทหารที่มีอยู่แต่ประการใด กับทั้งพระองค์ก็มีพระราชประสงค์มาแต่เดิมว่าจะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศแก่ประชาชนอยู่แล้ว ดังนั้น การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้นจึงเป็นไปอย่างสงบ มิได้เกิดเหตุการณ์นองเลือด

ภายหลังจากการปฏิวัติ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและคณะราษฎรได้เริ่มดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับแรกแก่ประชาชนชาวสยาม ซึ่งในเวลาต่อมาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญชั่วคราว โดยมีผลประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ (หลังจากนั้นจึงได้พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวร เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕)

ทั้งนี้ ข้อความในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เริ่มต้นมาตรา ๑ ระบุว่า **“อำนาจสูงสุดของประเทศนั้น เป็นของราษฎรทั้งหลาย”**

ทางด้านอำนาจบริหารนั้น ในรัฐธรรมนูญได้บัญญัติตำแหน่งบริหารที่สำคัญเอาไว้ คือ ประธานคณะกรรมการราษฎร (เทียบเท่านายกรัฐมนตรี) ซึ่งจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถประสานความเข้าใจระหว่างคณะราษฎรกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เป็นอย่างดี โดยคณะราษฎรตกลงเห็นชอบให้ พระยาโมกษประวิณีนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) เป็นประธานคณะกรรมการราษฎร นับเป็นคณะรัฐมนตรีชุดแรกที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวยังทำให้สถาบันกษัตริย์ที่เคยเป็นผู้ปกครองสูงสุดของประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนานต้องสูญเสียอำนาจส่วนใหญ่ไป ทั้งยังได้จำกัดพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยยกเลิกพระราชอำนาจที่มีมาแต่

โบราณ อาทิ พระราชอำนาจในการยับยั้งกฎหมาย การพระราชทาน
อภัยโทษ และพระราชสิทธิในการยืนยันผู้สืบราชสมบัติและ
รัชทายาท

หรืออาจกล่าวได้ว่า รัฐธรรมนูญดังกล่าวจำกัดพระราช
อำนาจทั้งหมดของพระมหากษัตริย์ เพียงแต่ยังมีได้ยกเลิก
สถาบันพระมหากษัตริย์ไปเท่านั้น

นับแต่นั้นมา ท้องฟ้าแห่งสยามประเทศก็เปลี่ยน
แปลงไป...

๑

พระราชประวัติ

แรกกำเนิด “ผู้เป็นศรีแห่งกิตติยากร”

สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครอง
ในช่วง พ.ศ. ๒๔๓๕ นอกจากจะส่งผลต่อพระราชอำนาจของ
พระมหากษัตริย์แล้ว ยังมีผลกระทบมาถึงพระบรมวงศานุวงศ์
ส่วนใหญ่ด้วยอย่างเลี่ยงไม่ได้

ซึ่งรวมถึง หม่อมเจ้านักขัตรมงคล^๑ ที่ขณะนั้นทรงรับราชการทหารในยศพันเอก รวมทั้งทรงมีตำแหน่งเลขานุการสภาป้องกันราชอาณาจักรและตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการทหารบก ก็ได้ทรงออกจากประจำการ แล้วย้ายไปรับราชการในกระทรวงการต่างประเทศ ก่อนจะได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลให้ไปรับตำแหน่งเลขานุการเอก ประจำสถานทูตสยาม (สถานเอกอัครราชทูตไทย) ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ในปีเดียวกัน

ด้วยเหตุนี้ หม่อมหลวงบัว กิตติยากร^๒ พระชายาในหม่อมเจ้านักขัตรมงคลซึ่งขณะนั้นกำลังครรภ์แก่ จึงต้องพาบุตรคนโตและบุตรคนรอง คือ หม่อมราชวงศ์กัลยาณกิติ์ กิตติยากร และหม่อมราชวงศ์อดุลกิติ์ กิตติยากร กลับไปอยู่ที่บ้านของบิดาและมารดา คือบ้านของ พลเอก เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ และท้าววนิดาพิจาริณี ที่ถนนพระรามหก ตำบลวังใหม่ (สะพานเหลือง) อำเภอปทุมวัน จังหวัดพระนคร

^๑ หม่อมเจ้านักขัตรมงคล (ภายหลังได้รับการสถาปนาพระอิสริยยศตั้งขึ้นเป็น พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ) เป็นพระโอรสพระองค์ที่ ๓ ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากิตติยารวรลักษณ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ (พระราชโอรสองค์ที่ ๑๒ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕) และหม่อมเจ้าอัปษรสมาน กิตติยากร (ราชสกุลเดิม เทวกุล)

^๒ หม่อมหลวงบัว กิตติยากร (สกุลเดิม สนิทวงศ์) เป็นธิดาของเจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ (หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์) กับท้าววนิดาพิจาริณี (นาง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา; สกุลเดิม ณ บางช้าง)

กระทั่งวันศุกร์ที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ธิดาคนแรก
ของหม่อมเจ้านักขัตรมงคลจึงถือกำเนิดขึ้นที่บ้านของ “ท่านตา”
ย่านสะพานเหลืองนั่นเอง และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ได้ทรงพระกรุณาพระราชทานนามว่า
“สิริกิติ์” ซึ่งมีความหมายว่า “ผู้เป็นศรีแห่งกิตติยากร” โดยมีนาม
เรียกโดยลำลองว่า “คุณหญิงสิริ” และมีฐานันดรเมื่อแรกกำเนิด
อยู่ในชั้น “หม่อมราชวงศ์”

๓ เดือนต่อมา ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕ หม่อม
หลวงบัวพร้อมบุตรคนโต คือหม่อมราชวงศ์กัลยาณกิติ์ กิตติยากร
ได้เดินทางไปสมทบกับหม่อมเจ้านักขัตรมงคลที่กรุงวชิรตัน ดี.ซี.
หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ซึ่งมีอายุได้ ๓ เดือน และพี่ชายคือหม่อม
ราชวงศ์อดุลกิติ์ กิตติยากร จึงอยู่ในความพิทักษ์ดูแลของเจ้าพระยา
วงษานุประพัทธ์และท้าววนิดาพิจาริณี ผู้เป็น “ท่านตา-ท่านยาย”
เรื่อยมา

เยาว์วัยในวิกฤติความเปลี่ยนแปลง

แม้จะต้องอยู่ห่างไกลจากพระบิดาและมารดาตั้งแต่วัยเยาว์วัย แต่ “คุณหญิงน้อย” ก็ใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านย่านสะพานเหลือง ในอ้อมอกของเจ้าพระยาวงษาณุประพัทธ์และภักวณิดา พิจารณินด้วยความอบอุ่นและเป็นสุขเสมอมา ด้วยเพราะ “ท่านตา-ท่านยาย” ทั้งคู่เปี่ยมด้วยความเมตตารักใคร่ต่อหม่อมราชวงศ์หญิงน้อยผู้นี้อย่างยิ่ง กระทั่งว่า หม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์เป็นหลานคนแรกที่เรียกเจ้าพระยาวงษาณุประพัทธ์ว่า “ตาจ๋า” ตีตปากทุกคำ ในขณะที่หลานคนอื่นๆ ล้วนเรียกขานท่านด้วยความเคารพยำเกรงว่า “คุณตา”

ในขณะเดียวกัน “คุณหญิงสิริ” ก็เป็นที่รักใคร่ห่วงใยของ “ท่านหญิงย่า” คือหม่อมเจ้าอัปษรสมาน กิตติยากร อย่างมากเช่นกัน ยิ่งเมื่อช่วงกลางปีที่ผ่านมานั่นเอง (๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๔) หม่อมเจ้าอัปษรสมานได้ทรงสูญเสียพระสวามี คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ไปด้วยพระอาการประชวรพระศอ อักเสบ การได้ทรงดูแลอุ้มชูคนดาดู้อย่างเฝ้าระวัง จึงช่วยให้ทรงคลายความโศกเศร้าลงได้มาก

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระจันทบุรีนฤนาถ

หม่อมเจ้าอัปษรสมาน กิตติยากร

อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์ที่ประเทศกำลังเผชิญกับ
สภาวะวิกฤติทางการเมืองการปกครองอย่างหนักในขณะนั้น ก็ย่อม
ก่อให้เกิดความหวั่นวิตกแก่พระราชวงศ์ส่วนใหญ่อยู่ไม่น้อย...

แม้แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเองก็ยังทรง
อยู่ในความกังวลพระทัย และทรงวิตกว่าการเผชิญหน้าระหว่าง
พระองค์กับคณะราษฎรในภายภาคหน้าจะทำให้พระองค์และ
สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ทรงได้รับอันตราย
ดังข้อความที่ปรากฏในลายพระราชหัตถเลขาของพระองค์ถึง
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ พระนัดดา เมื่อปลาย
ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ความว่า

“...เราทั้งหมดต่างก็ค่อนข้างรู้ตัวว่าเราอาจกำลังจะตาย”

ยิ่งภายหลังจากการดำเนินการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ของคณะราษฎรสำเร็จลง คณะราษฎรก็ได้เผชิญกับสถานการณ์
ลำบาก เมื่อรูปแบบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในสยามมิได้เป็นไปดัง
อุดมการณ์ที่ตั้งไว้แต่แรก เนื่องจากมีผู้เห็นว่าการที่คณะราษฎร
ยึดอำนาจการปกครองมาจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น ยังมีได้เป็นไปตามคำแถลงที่ให้
ไว้กับประชาชน อีกทั้งหลายฝ่ายยังมองว่าเค้าโครงร่างเศรษฐกิจ
มีลักษณะโน้มเอียงไปในทางหลักเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ ดังนั้น
ในเวลาต่อมาจึงได้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองขึ้นระหว่างกลุ่ม
ผลประโยชน์ต่างๆ ในคณะราษฎรที่มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง
การปกครองครั้งนั้น

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเองก็ทรงเป็นห่วงว่าประชาชนจะมีได้รับอำนาจการปกครองอย่างแท้จริงที่พระองค์พระราชทานให้โดยผ่านทางคณะราษฎร พระองค์จึงทรงใช้ความพยายามที่จะขอให้คณะราษฎรได้ดำเนินการปกครองประเทศด้วยหลักการแห่งประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

แต่ความพยายามของพระองค์ก็มิได้รับการสนองตอบจากรัฐบาลของคณะราษฎรแต่ประการใด ในที่สุดความขัดแย้งภายในระหว่างรัฐบาลกับการกระทำของนายกรัฐมนตรีอินุรักษนิมก็ได้ก่อให้เกิดการรัฐประหารอีกครั้งในอีกหนึ่งปีต่อมา คือในวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนาได้นำกำลังทหารเข้ายึดอำนาจรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา ลงเอยด้วยการที่ พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนาได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ ๒ ของสยาม และเป็นผู้บริหารราชการแผ่นดินสืบต่อมา

บทบาทที่ไม่มั่นคงของพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญและความไม่พอใจต่อการยึดอำนาจของ พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้ติดตามมาด้วยเหตุรัฐประหารซ้อนในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยกลุ่มคนที่เรียกตนเองว่า “คณะกู้บ้านกู้เมือง” (หรือที่ถูกเรียกว่า “กบฏบวรเดช”) ซึ่งนำโดย พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดช และเจ้านายอีกหลายพระองค์

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดช ซึ่งทรงเคยดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม (ก่อนจะทรงลาออกในช่วง

พ.ศ. ๒๔๗๔) ได้ทรงส่งกำลังทหารจากหัวเมืองภาคตะวันออก เชียงเหนือและภาคกลาง เคลื่อนกำลังทางรถไฟเข้ายึดสนามบินดอนเมือง และเข้ายึดพื้นที่ไปตามแนวคลองบางเขนจนถึงสถานีรถไฟบางเขน เพื่อบีบบังคับให้รัฐบาล พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนากระทำตามเงื่อนไข ซึ่งมีใจความโดยย่อคือ ให้รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ให้อำนาจรัฐสภามากขึ้น และจำกัดอำนาจของรัฐบาลมิให้กลายเป็นคณะเผด็จการ โดยให้ดำเนินการปกครองประเทศในระบอบรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

การก่อรัฐประหารในครั้งนั้นทำให้ถูกมองจากฝ่ายนิยมคณะราษฎรว่าเป็นความพยายามที่จะฟื้นฟูระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และต่อต้านระบอบประชาธิปไตย ที่สำคัญ การที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพยายามวางพระองค์เป็นกลาง ประกอบกับการตัดสินใจพระทัยที่ไม่เด็ดขาดระหว่างความขัดแย้งช่วงสั้นๆ นี้ ก็เป็นผลให้พระองค์ทรงถูกรัฐบาลสงสัยว่าให้การสนับสนุนการก่อเหตุในครั้งนี้

เมื่อทรงแน่วพระทัยว่าพระองค์และพระราชวงศ์ตกอยู่ในสถานะที่ไม่ปลอดภัยแล้ว ในช่วงปลาย พ.ศ. ๒๔๗๖ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งขณะนั้นประทับ ณ วังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายราชสำนักไปตั้งยังจังหวัดสงขลา ซึ่งในครั้งนั้นมีเจ้านายทั้งฝ่ายหน้าฝ่ายใน และข้าราชการบริพารผู้ใกล้ชิดติดตามเสด็จฯ เป็นจำนวนมาก รวมถึงครอบครัวของหม่อมเจ้าอัปษรสมาน กิตติยากร พระมารดาของหม่อมเจ้านักขัตรมงคลด้วย

และในครั้งนั้น หม่อมเจ้าอัปษรสมาน กิตติยากร “ท่านหญิงย่า” ของหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ก็ได้ทรงรับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ร่วมเดินทางไปพำนักรอยู่ที่จังหวัดสงขลาด้วย เพราะทรงเมตตาห่วงใยนัดดาผู้เยาว์วัยนั่นเอง

ชีวิตวัยเยาว์ของหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ผู้ห่างจากพระบิดาและมารดา จึงนับเป็นช่วงเวลาแห่งความผันแปรอันน่าหวั่นวิตกของพระญาติวงศ์และผู้ใหญ่จำนวนมาก แต่ถึงอย่างนั้น “คุณหญิงสิริกิติ์” ก็ยังคงอบอุ่นและปลอดภัยอยู่ในความปกครองของพระญาติฝ่ายพระบิดาและญาติผู้ใหญ่ฝ่ายมารดา ผู้เปี่ยมด้วยความรักใคร่เมตตาต่อคุณหญิงน้อยผู้นี้เสมอมา

แผ่นดินใหม่

เหตุการณ์รัฐประหารซ้อนโดยคณะกู้บ้านกู้เมืองครั้งนั้น
ถูกปราบปรามด้วยอาวุธ ทำให้เกิดการสู้รบระหว่างคนไทย
ด้วยกันเองจนมีการเสียชีวิตทั้งสองฝ่าย เป็นที่สะเทือนพระราช
หฤทัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นอันมาก

ที่สุดแล้ว รัฐบาลได้ปราบการรัฐประหารของคณะกู้บ้าน
กู้เมืองลงได้เป็นผลสำเร็จ ภายหลังจากเหตุการณ์ทางกรุงเทพฯ
สงบลง รัฐบาลจึงส่งตัวแทนมากราบบังคมทูลให้พระบาทสมเด็จพระ
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับพระนคร ดังนั้น หม่อมราชวงศ์
สิริกิติ์ซึ่งตามเสด็จไปด้วยภายใต้ความปกครองของหม่อมเจ้า
อัปสรสมาน กิตติยากร จึงได้เดินทางกลับกรุงเทพฯ และมาพำนัก
อยู่กับ “ท่านตา-ท่านยาย” ที่บ้านย่านสะพานเหลืองอีกครั้ง

เมื่อเสด็จกลับถึงกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัวทรงเจรจาเรื่องสำคัญกับรัฐบาลหลายเรื่อง เช่น เรื่อง
การชำระโทษผู้ติดก่อการกบฏต่อหน้าพระที่นั่ง และเมื่อไม่ทรง
สามารถเจรจาให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ได้ และมีพระราช
ดำริว่าพระองค์ไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้ใดได้แล้ว จึง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้านายและขุนนางหลายท่านที่
อาจโดนภัยคุกคามจากรัฐบาลเดินทางออกจากประเทศสยาม
หลังจากนั้นพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระ
พระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ไปเจริญทางพระราชไมตรี
กับประเทศในแถบยุโรป พร้อมทั้งเสด็จประทับที่ประเทศอังกฤษ
เพื่อทรงเข้ารับการผ่าตัดและรักษาพระเนตร

ในระหว่างนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรง
แต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรา
नुวัตติวงศ์เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และทรงติดต่อ
ราชการกับรัฐบาลผ่านทางผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อย่าง

ต่อเนื่อง ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวยังคงปรากฏข้อขัดแย้งต่างๆ ระหว่างพระองค์กับรัฐบาลที่ไม่สามารถหาข้อยุติกันได้ พระองค์จึงตัดสินพระทัยสละราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (นับศักราชแบบเก่า) ในพระราชหัตถเลขาสละราชสมบัตินั้น ปรากฏข้อความที่ใช้อ้างอิงกันเสมอในเวลาต่อมาว่า

“ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอัน
เป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป
แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้า
ให้แก่ผู้ใด คณะใดโดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจนั้นโดย
สิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชา
ราษฎร

บัดนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าความประสงค์ของ
ข้าพเจ้าที่จะให้ราษฎรมีสิทธิออกเสียงในนโยบาย
ของประเทศโดยแท้จริงไม่เป็นผลสำเร็จ และเมื่อ
ข้าพเจ้ารู้สึกว่าบัดนี้เป็นอันหมดหนทางที่ข้าพเจ้าจะ
ช่วยเหลือ หรือให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้ต่อ
ไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอสละราชสมบัติ และออกจาก
ตำแหน่งพระมหากษัตริย์แต่บัดนี้เป็นต้นไป”

-ประชาธิปไตย ปร.-

ในการทวงสละราชสมบัติครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงตั้งองค์รัชทายาท ทั้งนี้เพื่อพระราชทานพระราชวโรกาสให้รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้คัดเลือกพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่เอง จากนั้นพระองค์ทรงกลับไปใช้พระนามและพระราชอิสริยยศเดิม ได้แก่ สมเด็จพระเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา และไม่เสด็จกลับมาที่ประเทศไทยอีกเลย

ดังนั้น คณะรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรจึงได้อัญเชิญเสด็จพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล ซึ่งขณะนั้นทรงกำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และเป็นเจ้านายเชื้อพระบรมวงศ์พระองค์ที่ ๑ ในลำดับพระราชสันตติวงศ์แห่งกฏมณเฑียรบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๘ ตั้งแต่วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เป็นต้นมา

นี่จึงเป็นการเริ่มต้น “แผ่นดินที่ ๒” ในชีวิตของคุณหญิงน้อยวัย ๑ ปี ๖ เดือน อย่างหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร

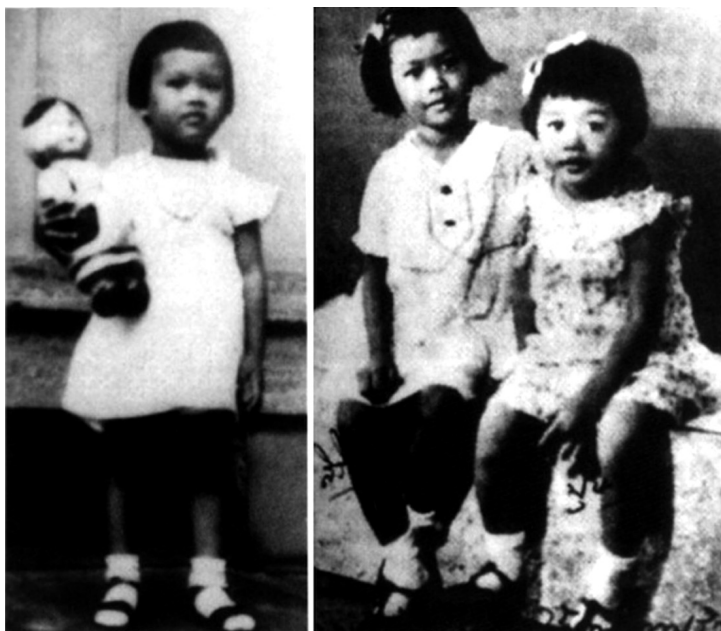

“มหารานีน้อย” กับ “คำทำนาย” ของ “แขกเลี้ยงวัว”

ภายหลังจากพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาเนนทมหิดล
ได้ทรงตอบรับคำกราบบังคมทูลเชิญจากคณะรัฐมนตรีในยุค
นั้น ให้เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๘
แห่งราชวงศ์จักรีแล้ว

ปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ขณะหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์มีอายุ ๒ ปี ๖ เดือน หม่อมเจ้านักขัตรมงคลพระบิดาทรงลาออกจากราชการและเสด็จกลับประเทศไทยพร้อมครอบครัว อันมีหม่อมราชวงศ์กัลยาณกิติ์ บุตรคนโต และหม่อมราชวงศ์บุษบา บุตรีคนเล็กซึ่งเกิดที่สหรัฐอเมริกา แล้วมารับหม่อมราชวงศ์อดุลกิติ์ และหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ผู้ต้องอยู่ห่างจากพระบิดาและมารดาตั้งแต่อายุเพียง ๓ เดือน กลับมาอยู่พร้อมหน้ากันทั้งครอบครัวอีกครั้ง ณ ตำนกในวังเทเวศร์ริมแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณถนนกรุงเกษม ปากคลองผดุงกรุงเกษมนั่นเอง

(ซ้าย) ม.ร.ว. สิริกิติ์ กิติยากร ในวัยเด็ก

(ขวา) ม.ร.ว. สิริกิติ์ กิติยากร กับน้องสาว ม.ร.ว. บุษบา กิติยากร

ในช่วงเวลาแห่งความอบอุ่นนี้ มีบางครั้งที่คุณหญิงกลับไปค้างบ้านของ “ท่านตา” ที่เธอคุ้นเคยเป็นอันดี และครั้งหนึ่งระหว่างที่หม่อมราชวงศ์ศิริกิติ์มาพักกับ “ท่านตา” นั้นเอง ก็มีเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น เมื่อวันหนึ่ง พี่เลี้ยงได้อุ้มหม่อมราชวงศ์ศิริกิติ์ในวัย ๒ ขวบเศษออกไปเดินเล่น ประจวบกับขณะนั้นมี “แขก” ชาวอินเดีย ซึ่งเรียกกันว่า “แขกเลี้ยงวัว” ที่เป็นเพื่อนของ “แขกยาม” ประจำบ้าน ได้แวะมาหาทักทาย พอแขกเลี้ยงวัวเหลือบมาเห็นหม่อมราชวงศ์ศิริกิติ์ ก็จึงอยู่ครู่หนึ่งก่อนจะกวักมือเรียกพี่เลี้ยง เพื่อจะขอเห็นหน้าหม่อมราชวงศ์ผู้เยาว์วัยให้ชัดๆ จนเมื่อได้เห็นในระยะใกล้แล้ว แขกเลี้ยงวัวคนนั้นก็พูดขึ้นว่า

“ต่อไปจะได้เป็นมหาราชา”

วังเทเวศร์

พี่เลี้ยงได้ฟังก็ชอบใจ นำไปเล่าให้ “ท่านยาย” คือท้าว
วนิดาพิจารณาถึงคนในบ้านฟัง แม้ได้มีใครเชื่อในคำทำนายนั้น
แต่ก็ทำให้ใครต่อใครต่างรู้สึกปลาบปลื้มและให้นึกเอ็นดูในความ
สดใสน่ารักของหม่อมราชวงศ์หญิงผู้นี้ไปตามๆ กัน และคำทำนายนี้
ก็นำมาสู่การล้อเลียนภายในครอบครัวเป็นที่สนุกสนานยิ่งในเวลา
ต่อมา

“ต่อมาเมื่อหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์เจริญวัยขึ้น
เลยเป็นเหตุให้คุณพี่ชายทั้งสองคนเอมาล้อเป็นที่
ขบขันว่า เป็นราชินีแห่งอภิสินีเย (เอธิโอเปียใน
ปัจจุบัน) บางครั้งถึงกับทำให้ผู้ถูกล้อต้องนั่งร้องไห้
ด้วยความอายและเจ็บใจ แต่พี่ชายทั้งสองก็ยังไม
หยุดล้อ กลับเอาเศษผ้ามา่านขาดๆ มาทำเป็นธงโบก
อยู่ไปมา พร้อมทั้งบอกว่าเป็นธงประจำตัวของ
พระราชินี เหตุการณ์เหล่านี้ยังเป็นที่ขบขันอยู่จนถึง
ทุกวันนี้ เมื่อมีการกล่าวถึงความหลัง” (ท่านผู้หญิง
เกษมหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา^๓ เล่าไว้ในหนังสือ บันทึก
“เป็น อยู่” คือ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรม
ราชินีนาถ)

^๓ ท่านผู้หญิงเกษมหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (นางสนองพระโอษฐ์) ภริยาพลโทนายแพทย์
หม่อมหลวงจินดา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (อนุชาของหม่อมหลวงบัว กิติยากร พระชนนี
ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดช)

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ได้เล่าเรื่องราวดังกล่าวให้เพื่อนๆ จากโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์ ที่ย้ายมาเรียนต่อที่โรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัยฟัง ว่ามีหม่อมดู่มาที่ตำหนักของท่านพ่อ แล้วทายทักว่าจะได้เป็นราชินี ก็ทำให้คุณหญิงได้รับการขนานนามจากเพื่อนๆ ว่า “ราชินีสิริกิติ์” มา นับแต่นั้น

เรื่องราวที่มาของคำขนานนาม “ราชินีสิริกิติ์” จึงเป็นที่ขบขันของราชสกุลกิติยากรเสมอเมื่อถูกนำมากล่าวถึง แต่ก็ไม่มีใครใดเลยที่จะคาดคิดว่า ในอีก ๑๐ กว่าปีต่อมาคำทำนายนั้นจะเป็นจริง!